

Letnik III.

Št. 49.

Ilustrirani Glasnik

Letno stane 8 K (ena številka 20 vin.), za Nemčijo 10 K, za druge države in Ameriko 13 K. — Slike in dopisi se pošiljajo uredništvu „Ilustr. Glasnika“ v Ljubljani (Katol. Tiskarna), naročnina, reklamacije in inserati na upravištvu.

Izhaja ob četrtnih

9. avgusta 1917

Cadorna opazuje s častniki svojega generalnega štaba razvoj bojev vzhodno Gorice.

Vaso.

Francè Bevk.

Na naše dvorišče je sijalo solnce. Vse grajske stene so ga bile polne in so ga sipale nam na obraze in na tlak. Dolge vrste se niso premaknile, kot pribite, glave se niso zgahnile. Gledale so nekam na stene, kjer je bila poslкана vojska. Tudi na naših obrazih je bila naslikana vojska, bolj pravilno in lepše kot na mrtve stene.

Visok, trd glas je bil bral imena, ki so se odbijala ob stenah in se iskala križem prepletaje v velikem prostoru.

»Vaso Mijatovič.«

Molk. Dolge vrste niso sople. Nihče se ni oglasil.

»Vaso Mijatovič.«

Vaso je stal mirno, nerodno, noge je imel lahko upognjene, prste napol sključene, glavo je nosil nekoliko naprej, kot bi neprestano vpraševal bogznakaj, zarjavel je bil, črnook, z ostrimi in ličnimi kostmi, lasje in značilne kocinice pod spodnjo, precej veliko ustnico, so bile vranje črne.

Njegove oči niso bile nikdar mirne. Neprestano so iskale nekaj tam daleč preko poslopij in rek in gozdov in celó preko zarje se mu je mudilo. Kam je le hotel s svojimi očmi?

»Bošnjak, kje si?«

Naenkrat se je streznil, oči so se znašle doma, med belimi, bliščečimi stenami in med obrazi, poslikanimi z vojsko. Nasmehnil se je in stisnil ramena, kot bi ga bilo sram. Nato je stegnil vrat, odprl usta in pogledal.

»Bestija!«

»Kanalja! Gleda in molči!«

»Odpri usta!«

Vaso je odprl usta in dejal zamolklo zategnjeno »Hier!« Še tu se mu je zapletel jezik med zobe.

»K raportu! Rabi jezik!«

Vaso je odprl oči na široko, premotril vse z dolgim, ostrim pogledom in poslušnil. Nič več zanj. Nato je zaprl oči za hip, sklonil glavo, premotril nas s sramežljivim nasmehom kot osramočeni otrok.

»Čemu greš k raportu?«

Zamomljajal je nekaj nerazumljivega in zopet gledal kot osramočeni otrok.

Ko smo sedeli na tleh za dolgo vrsto puškinih piramid, in polleže dremali, govorili in kadili, se je pomaknil do mene.

Nasmehnil se mi je skozi počasen, zamišljen pogled.

»Imaš cigareto?«

»Nimam, brate.«

Vsi so kadili. Dišeče listje je širilo cel vzduh. Par rok je pisalo dopisnice na kolenih, eden je pri tem šepetal polglasno z ustnicami.

»Nimaš?« se mu je zapletel jezik. Postal je zamišljen.

Spomnil sem se na raport.

»Koliko dni si dobil?«

Mislil sem, da mi ne bo povedal. Trikrat je pogledal v mene in trikrat zopet preko mene, trikrat se mu je zapletel jezik, pa je umolknil. Ko je ubral obraz v silno resne gube, mi je dejal:

»Deset dni poostrelega.«

»Kaj si napravil?«

»Nič.«

»Nekaj je bilo.«

»Glava me je bolela. Zjutraj sem šel

»Kje je tvoj dom, Vaso Mijatovič?«

»Selo Nemanje. Ženo imam in deco. Dolgo jih nisem videl. Triintriideset mesecev. Pisal sem, a pisem nisem dobil. Daleč je to. Ali pridejo pisma od tam?«

»Morala bi priti,« sem dejal in molčal.

Molčal je tudi on in me gledal.

»Ne vem, če so živi... Imaš papirja?«

»Imam,« sem dejal.

»Hočeš li pisati pismo težakinji Vasiliji, ženi moji, materi moje dece?«

»Hočem.« Segel sem v žep.

»Piši: »Draga moja žena! Jaz Tvoj mož Vaso!...«

»Počakajte! Ne znate pisati?«

»Nisem hodil v šolo. Tudi moja žena, težakinja Vasilija, ni hodila v šolo, pa zna pisati. Zakaj mi ne piše?...«

Mokre oči so se mu živo svetile, ko je gledal name, ki sem del dopisnico na koleno in pripravil svinčnik. Piramide

pušk so metale svoja senčna okostja naravnost na nas, zavite v prah, napolspeče, napol brez življenja. Nekdo je smrčal, drugi je ječal, bled obraz je postal v spanju zamodrel.

»Tedaj: »Draga...«

... Tvoj mož Vaso pozdravljam prvo Tebe, moja težakinja Vasilija, in mojo drago deco in teto Marino in vse one, ki ste jokali takrat, ko sem šel. Draga moja žena, že triintriideset mesecev ne vem nič, kaj se je zgodilo z vami, če ste umrli, ali ste še živi — če niste umrli vsi, pisali bi bili. Kaj se je zgodilo z vami? Ali ste v vojski? Še v vojski nismo pomrli vsi. Draga moja žena, pisal sem mnogo od povsodi Tebi, moji deci in vsem skupaj. Piši in prejmi pozdrave zase in za mojo deco iz za teto Marino. Dolgo se nismo videli, kmalu se bomo. Draga moja!...«

Dopisnica je bila popisana do konca, komaj je bilo še prostora za pozdrav.

»Auf!«

Planili smo kvišku v solnce in zagrabili za puške, pozabivši vse.

Drugi dan je bila nedelja. Sedeli so na obširnem prostoru in se dolgočasili, leno se pogovarjajoč o tisoč za navadne ljudi nezanimivih stvarih, ki so nas mučile dan na dan. Vaso me je poiskal.

»Kaj bi?«

»Dodajte pozdrav, pišite, naj pišejo gotovo.« — »Sem zapisal.«

Slike s soške fronte: 1. Zaslišavanje laških ujetnikov. — 2. Osvojeni strelski jarek z mrtvimi italijanskimi vojaki. — 3. Zaplenjeni 28 centimetrski možnar.

v gozd in sem tam ležal... pod drevesi... tako...«

Gledal me je milo, kot da čaka usmiljenja od mene. Jezik se mu je bil zapletel tako, da je obstal.

»Ali nisi kradel?«

»Kradel... Ni-ni-sem... Spal sem.«

»Vaso Mijatovič, ti nimaš duše,« mu je dejal pred dnevi nekdo. In od tistega časa me je neprestano preganjala misel, kakšen mora biti človek, če je brez duše, in posebno, če je Vaso Mijatovič.

»Tudi pozdrav?«
 »Tudi.« Pogledal me je. Ali šlo mu ni v glavo, kako naj vem za njegove misli!

»Dajte mi dopisnico.«

»Sem jo že oddal na pošto.«

»Že?« Molčal je nekaj časa. Ustnice so se pripravljale, da bi zopet spregovoril. Spregovoril je, plaho in trepetajoče.

»Ali bi dobil dopusta?«

»Ne vem; težko bo šlo.«

»Samo pet dni. Še nisem bil. Triin-
trideset...«

»Dobro, to vem. Vprašajte! Morda. V petih dneh ste komaj doma...«

»Samo da vidim deco in ženo...«

Šel je.

Ko se je vrnil, je stal nekaj časa ob strani, kot da se ne upa vprašati.

»Kaj je?«

»Gospod! Kate-
rega leta sem rojen?«

»Kako?« s m ga vprašal zavzet.

»Vprašali so me, radi dopusta. Če bi izračunali.« (Včasih mi je rekel »ti«, včasih »vi«, kot jaz njemu.)
 »Devetindvajset let imam.«

Povedal sem mu letnico, ki jo je ponovil in odšel z njo.

Dopusta ni dobil, za mano v vrsti ni stal in oči mu niso plavale za gozdovi in daleč za zarjo.

»Vaso Mijatovič!«

Dolge vrste niso se zganile. Stale so mrtve kot plave figure, naslikane na stene, pripravljene, da se pomeri nanje in ustrelji.

»Vaso Mijatovič!«

Nihče se ni oglasil. Kje je? V zaporu ga ni, nikjer ga ni.

Klic je odmeval po vsem dvorišču, po vseh kotih in mostovžih — človek se ni oglasil na to ime. Pred nekaj dnevi so klicali nekoga ravno tako, kot danes njega, in ki se tudi na dvorišču ni več oglasil. Teža pa ne vem,

Italijanske vojaške naprave v Dolomitih na laško-tirolski meji.

če je bil brez duše, kot ta Vaso Mijatovič, ki je breztelesen ob belem dnevu vzbujal strah.

Ta, ki je stal vedno tesno poleg mene, je dejal, da je videl Vaso Mijatoviča, ko je bežal v gozd. Drugi je dejal, da ga je videl dve dolgi uri stati nepremično ob Muri in zreti vanjo. Ko se je za hip ozrl, ni vedel, ali se je prekucnil v vodo ali v senco kostonjev in skopnel. Nihče ni znal kaj gotovega o njem.

Debeli četovodja pa ga je črtal iz svoje liste, nasmehnil se in dejal: »Hvala Bogu, sitnosti bo manj!«

Fant.

Poljski spisal Bolesl. Prus; preložil Al. Benkovič.

(Dalje.)

V vasi ni nikdo zvedel, zakaj je umrla Rozalka. Dekle je umrlo — žalostno! Je bilo že tako namenjeno. Ali v vasi umre samo en otrok na leto? Saj jih vendar vedno dosti vzame smrt!

Tretjega dne so položili Rozalko v naglo pooblano rakev s črnim križem, rakev dejali na gnojni voz ter jo z dvema voloma odpeljali za vas tjakaj, kjer nad razpadlimi grobovi čujejo trohneli križi in bele breze. Na grpavi cesti se je krsta nagnila nekoliko na stran, in Tonček, ki se je, gredoč za vozom, držal materinega krila, je pomislil:

»Hudo mora biti Rozalki, ko se tako preklada in na stran prevrača!...«

Nato pa je duhovnik rakev poškrupil z blagoslovljeno vodo, štirje fantje so jo na jermenih spustili v grob, jo zasuli s prstjo — in vsega je bilo konec.

Griči s šumečim lesom ter i tisti, na katerih je rastlo grmovje, so ostali tam,

Italijanski alpinci plezajo po lestvah k prvim postojankam.

kjer so bili. V dolini so pastirji igrali na piščalke kot poprej in življenje je šlo neprestano dalje svojo pot, čeprav v vasi ene deklice ni bilo več.

Teden dni so govorili o njej, potem pa so pozabili nanjo; grob je ostal zapuščen, svež grob, na katerem je samo veter vzdihoval in so cvrčale poljske kobilice.

Potem pa je še sneg zapadel ter pregnal tudi kobilice...

Pozimi so vaški otroci hodili v šolo. Ker mati od Tončka ni pričakovala nobene pomoči pri gospodarstvu, temveč celo zapreke, se je posvetovala s stricem Andrejem in odločila, da dá fanta v šolo.

»Ali me bodo v šoli naučili staviti vetrne mline?« je vprašal Tonček.

»Kaj še! A nauče te pisati v kanceliji, ako boš priden.«

Vdova je torej zavila štirideset grošev v voz, vzela dečka za roko ter šla s strahom k učitelju. Ko je stopila k njemu v sobo, ga je naletela pri tem, da

hišo nekaj sosedov in se posvetovala z njimi, je li prav, da bo Tonček hodil v šolo in da je toliko žrtvovala zanj.

»He!« je rekel eden izmed gospodarjev; »učitelju se plača iz občinskega denarja. Za tega svojeglavca vam ni bilo treba plačati ničesar. A on gleda na to, in take, ki mu ne plačajo posebej, uči slabeje.«

»Ali je pa dober učenik?«

»No, je že!... Pravijo, da je malo norčav, uči pa, kolikor more. Moj fant hodi k njemu šele tretje leto, pa že zna celo abecedo... odzgoraj dol in odspodaj gor.«

»Kaj pa je to: abeceda?« je vprašal drugi gospodar.

»To je že nekaj,« je rekel prvi. »Ali še niste slišali, da naš župan večkrat pravi: Ko bi znal vsaj abecedo, bi imel od občine dohodkov najmanj tisoč rubljev, kot kak pisar...«

Nekaj dni potem je šel Tonček prvič v šolo. Zdela se mu je ravno taka,

ji: A. Tiho tam, zijala!... Ponavljajte: a... a... a...«

»A!... a!... a...« so na en glas zavpili učenci prvega razreda.

Vse je posekal rezki glas Tončkov, a učitelj se še ni zmenil zanj.

Dečka je to nekoliko zbudilo; razžaljena je bila njegova častizeljnost.

Učitelj je narisal drugo črko.

»To črko,« je rekel, »si še laže zapomnite, ker je podobna presti. Ali ste že videli presto?«

»Vojta jo je videl, mi pa še ne...« se je oglašil eden.

»No, zapomnite si, da je presta podobna ti-le črki, ki se imenuje B. Zakličite: be! be!«

Zbor je zaklical: be! be! In zdaj se je Tonček res pokazal. Roki je sklenil v trobente in zabóilil kakor leto staro tele.

Po šoli se je razlegel smeh, učitelj pa se je stresel od jeze.

»Hej!« je zakričal nad Tončkom. »Poglejte ga predrzneža! Iz šole bi rad naredil hlev! Takoj ga denite na izpodbujo!«

Deček je kar obstrmel, a preden se je zavedel, sta ga bila dva najmočnejša iz šole prijela za rame, ga potegnili na sredo šole in položila.

Tonček še ni prav vedel, kaj to pomeni, ko je že začutil par krepkih udarcev in slišal ukor:

»Da ne boš tulil, malopridnež!«

Nato so ga izpustili. Deček se je otresel kakor pes, potegnjen iz mrzle vode, ter šel na svoje mesto.

Učitelj je narisal tretjo in četrto črko, otroci so jo nazvali z enim glasom in pričela se je izkušnja.

Izza desete soške bitke. — Zidani laški strelski jarbi.

je popravljajl stari kožuh. Globoko se mu je priklonila, oddala prinesene novce in rekla:

»Klanjam se vam, gospod učitelj, in prosim vas, gospod, da bi tega nemarneža vzeli v pouk in mu ne prizanašali z roko, kakor lasten oče...«

Gospod, kateremu je slama gledala iz raztrganih čevljev, in prijel Tončka za brado, mu pogledal v oči in ga potapljal:

»Zal deček,« je rekel. »No, kaj pa znaš?«

»Zal je, to je res,« je naglo rekla mati, zadovoljna nad temi besedami, »a mislim, da ne zna dosti.«

»Kako to? Saj ste vendar njegova mati, a ne veste, kaj zna in česa se je naučil?« je vprašal učitelj.

»Kako pa bi jaz vedela, kaj on zna? Ženska sem in se ne brigam dosti za take reči. Česa se je pa učil, ta moj Tonček, to vem, da se je učil pasti živino, sekati drva, vodo vleči iz vodnjaka in še kaj drugega...«

Tako je bil deček vpeljan v šolo. Ker pa se je materi škoda zdela tistih štirideset grošev, je v pomirjenje sklicala v

kakor tista soba v krčmi, kjer stoji točilnica, klopi pa so stale v njej ena za drugo kakor v cerkvi. Samo,

da je bila peč počena in da se vrata niso zapirala; zato je malo zeblo. Otroci so imeli zardele obraze in so roke držali v rokavih; učitelj je hodil semtertja v kožuhu in v kučmi. Tončka so posadili med tiste, ki še niso poznali črk, in ura se je začela.

Spomnil se je matere in sklenil, da se hoče odlikovati.

Učitelj je vzel kreda in z odrevenimi prsti je napisal na veliko leseno tablo nekake čačke.

»Glejte, otroci,« je rekel. »To črko si je lahko zapomniti, na videz je taka, kakor bi kdo plesal kozačko, pravi pa se

Italijanski ranjenci iz bojev pri Plaveh v ambulančnih [avtomobilnih vozovih.

Prvi je odgovarjal Tonček.

»Kako se zove ta črka?« je vprašal učitelj. — »A!« je odgovoril deček.

»A druga?«

Tonček je molčal.

»Ponovi: be!«

»Saj nisem neumen!« je zagodrnjal deček, ker si je bil zapomnil, da v šoli ni dovoljeno — boliti.

»Kljubuješ, malopridnež? Na izpodbujo ž njim!«

In zopet sta ga prijela ravno tista součenca kot prej, in učitelj mu je prislonil par gorkih z opombo:

»Ne kljubuj! Ne kljubuj!«

Čez četrte ure se je pričela šola za višji razred, nižji pa je na oddih odšel v učiteljevo kuhinjo.

Tonček je odpiral oči, se iztegoval, gledal na tabli napisano besedo, doma pa vendarle ni mogel opaziti. Nazadnje je podrezal svojega soseda in vprašal:

»Ali ti vidiš hišo, o kateri pripoveduje učitelj?«

prostodušno odgovoril Tonček. Učitelj ga je prijel za uho in ga vlekel na sredo šole.

»Na izpodbujo ž njim,« je zaklical, in zopet se je z najmanjšimi podrobnostmi ponavljal obred, ki je bil dečku že dobro znan. Ko se je bil Tonček vrnil domov rdeč in objokan, ga je mati vprašala znova:

»Ali si dobil?«

»Ali mislite, da ne, mama?« je zahteval deček.

»Za učenje?«

»Za učenje ne, samo za izpodbujo!«

Mati je zamahnila z roko:

»No!« je rekla po kratkem premišljevanju. »Počakati moraš, nazadnje dobiš tudi za učenje.«

Medtem ko je drva prikladala v peč, pa je godrnjala sama pri sebi:

»Tako se vedno godi vdovi in revni na tem minljivem svetu! Ko bi mogla dati učitelju pol rublja, pa ne štirideset grošev, bi takoj rad poučeval fanta. Tako pa se le norca dela iz njega.«

Tonček pa je to slišal in si mislil:

»No, no! Če se iz mene dela samo norca, kako pa šele bo, ko me začne učiti!«

Na srečo ali nesrečo pa ni bilo namenjeno, da bi se bila uresničila dečkova bojazen.

Nekega dne, bilo je že dva meseca po Tončkovem vstopu v šolo, je prišel učitelj k njegovi materi ter jo po navadnih pozdravih vprašal:

»Kaj bo torej z vašim fantom, draga moja? Dali ste za njega štirideset grošev, a takoj od kraja, sedaj pa teče že tretji mesec, jaz pa ne vidim nobenega groša. To ne gre več tako; plačujte, čeprav po štirideset grošev, toda vsak mesec!«

Vdova pa je odvrnila:

»Kje pa naj vzamem, ko nimam! Komaj si zaslužim kakšen groš, pa gre vse za občino. Še toliko nimam, da bi otrokom kupila cunje.«

Učitelj je vstal s klopi, si v sobi kapo dejal na glavo in odgovoril:

»Če je tako, potem pa ni treba, da bi Tonček hodil v šolo. Jaz si tam ne bom zaman kvaril roke. Tako učenje, kakor je moje, ni za reveže!«

Odšel je, vdova pa je gledala za njim in pomislila:

»Ne,« je odvrnil soseda.

»Potem pa to ni res,« se je odrezal Tonček.

Te besede je slišal učitelj in zavpil:

»Kaj ni res?«

»To, da je na tabli dom. Saj je gori samo malo krede, doma pa ni videti,« je

teljevo kuhinjo. Tam so nekateri pod poveljstvom gospodinje lupili krompir, drugi so nosili vodo, tretji krmo za kravo — s temi opravki jim je minil dopoldan.

Ko se je bil Tonček vrnil domov, ga je vprašala mati:

»No, kaj je? Ali si se učil?«

»Učil.«

»Ali si dobil?«

»Oh! Pa še kako! Dvakrat!«

»Za učenje?«

»Ne, samo za izpodbujo.«

»No, vidiš, to je začetek. Šele pozneje boš dobil tudi za učenje!« ga je potolažila mati.

Tonček je bil slabe volje in se je zamislil.

»Nič prijetnega ni to,« je rekel sam pri sebi. »On bije, res bije, a mi vsaj pokaže, kako se delajo mlinci na veter.«

Od tega časa so se otroci najnižjega razreda enomer učili prvih štirih črk in hodili v kuhinjo in na dvorišče pomagat učiteljevi ženi. O mlinih na veter ni bilo ne duha ne sluha.

Nekega dne je mraz malo odnehal, tudi učitelju se je srce nekako odtajalo. Hotel je svojim najmlajšim gojencem pokazati, kakšen užitek ima človek od pisanja.

»Poglejte, otroci,« je rekel ter zapisal na tablo besedo: dom; »poglejte, kakšna modra reč je pisanje. Ta tri znamenja so tako majhna, zavzemajo tako malo prostora, a vendar pomenijo — dom. Če le pogledaš na to besedo, takoj vidiš pred očmi celo poslopje: vrata, okna, vežo, sobe, peč, klopi, slike na stenah, skratka: vidiš dom z vsem, kar je v njem.«

Italijanski kozji pastir, iz okolice Rima. (Po risbi Leudorffa.)

Zgornji del Idrije. 10 malih in velikih laških letal je zopet obiskalo Idrijo ter vrglo po predmestju, na električno žico itd. več bomb, ki so — kakor poročajo — povzročile le nekaj strahu.

»Je že tako; kar svet stoji, so se hodili učiti samo otroci premožnih staršev. Kje pa bi za to jemal priprost človek? ...«

Zopet je na posvetovanje poklicala strica Andreja in pričela sta izpraševati dečka:

»Česa si se, ti nepridiprav, naučil ta dva meseca?« ga je vprašal Andrej. »Saj je vendar mati izdala zate štirideset grošev ...«

»Pa kako težko!« je vdova posegla vmes.

»Česa naj bi se bil naučil tam?« je odgovoril deček. »Krompir se strže doma ravnotako kakor tam, tudi prašičem se daje ravnotako. Samo, da sem nekolikokrat očistil učiteljeve čevlje. Zato pa je obleko raztrgal na meni pri ... izpodbuji ...«

»No, ali naučil pa se nisi ničesar?«

»Kdo pa se tam kaj nauči?« je rekel Tonček. »Ko nas pa uči po kmetsko ... laže nam. Na tablo napiše nekake čačke in pravi, da je to dom s sobo, vežo in podobami. Človek ima vendar oči in vidi, da to ni dom. Sam vrag ga razumi, kadar nas uči po šolsko! Sicer je tam nekaj starejših, ki po šolsko pojejo pesmi, mlajši se pa ne nauče drugega, kot malo kleti ...«

»Če boš govoril tako grdo, ti že pokazem!« ga je prekinila mati.

»No, ali za gospodarstvo pa nimaš veselja, dečko?« je vprašal Andrej.

Tonček pa je odgovoril:

»Pošljite me tja, kjer se uče napravljati mline na veter.«

Stara dva sta kakor na povelje zmajala z ramami.

Nesrečni vetrnik, ki melje žito na drugi strani Visle, se je tako ukoreninil

najstege leta, a za gospodarstvo ni kazal najmanjšega veselja. Rezal je svoje količke in napravljajal iz njih občudovanja vredne podobe. Šele ko se mu je pokazil pipec in mu mati ni dala denarja za novega, je pričel hoditi na delo. Temu je ponoči na

Stari Švicar z mečem in ščitom, uplenjenim v bitki pri Morgartenu leta 1315.

travniku čuval konje, zaviti v sivo večerno meglo, ter pri tem gledal na zvezde; drugemu je poganjal konje pri oranju; včasih je šel v gozd po jagode ali gobe ter jih prodajal krčmarju za nekaj grošev cel koš.

V koči se jim ni godilo dobro. Gospodarstvo brez moža, to je kakor telo brez duše; kakor je znano, pa je Tončekov oče že nekaj let počival na gričku, s katerega čez živo mejo, polno rdečih jagod, spomladi gledajo žalostni — križi.

Vdova je za obdelovanje polja najela hlapca, ostale novce pa je morala nositi k občini in šele s tistim, kar je ostalo, je mogla živeti sebe in dečka.

Jedli so dan za dnevom juho z zelenjavo, s kruhom in krompirjem, včasih kašo in cmoke, poredkem pa fižol, in meso — samo o Velikinoči. Včasih pa niti tega ni bilo v koči, in takrat je vdova, ker ji ni bilo treba paziti na kuho, sinkoma krpala obleko. Mali Vojta je plakal, Tonček pa je iz dolgega časa, ko je bilo čas jesti, lovil muhe, potem pa zopet šel na dvorišče rezat svoje lestvice, plote, vetrnike in svetnike. Izrezaval je namreč tudi svetnike, seveda, od kraja brez obrazov in rok.

Nazadnje je stric Andrej, zvest prijatelj osirotele družine, Tončku dobil mesto pri kovaču v drugi vasi. Kovač ju ni sprejel slabo. Pretipal je dečka po rokah in križu in ko je videl, da je za svoja leta dovolj močan, ga je sprejel kot vajenca brez plače, a samo za šest let.

Silno žalostno je bilo za dečka, ko je gledal, kako sta jokajoča mati in stari Andrej po ločitvi od njega in kovača izginila za vrtovi, vračajoča se nazaj domov. Še bolj je bil žalosten, ko je prvo noč spal pod tujo streho, v skednju med neznanimi kovaškimi učenci, ki so mu pojedli večerjo in mu za spanje dali še nekaj pod rebra zaradi dobrega prijateljstva.

Ko pa so drugo jutro zarana skupaj šli v kovačnico, ko so podžgali na ognjišču, ko je Tonček pričel pihati s trebušatim mehkom in so drugi, pojoči z mojstrom: »Zarja se žari na nebu«, s kladivi pričeli kovati žareče železo — takrat se je v dečku vzbudil čisto nov duh. Glas kladivov, ubrano trkanje, pesem, ki je odmevala od gozda, vse to je omamilo dečka ... Menda so v njegovem srcu nebeški angeli napeli nekaj strun, neznanih drugim kmetskim otrokom, in da so se te strune oglašile šele danes pri sopihanju meha, pokanju kladivov in od železa pršečih iskrah.

Kak vrl kovač bi postal iz njega in morda še kaj več ... Kajti deček, dasi mu je bilo novo delo sila všeč, je vendarle venomer mislil na vetrne mline.

Kovač, sedanji Tončekov rednik, je bil čuden človek. Koval je železo in je pilil niti slabo, niti dobro. Včasih je tepel fante, da so bili vsi otekli, najbolj pa je skrbel za to, da bi se prehitro ne naučili njegove umetnosti. Kajti takle mladič, ko se izuči, bi mogel v soseščini lastnega mojstra odpreti kovačnico in ga prisiliti k skrbnejšemu delu! ...

Treba je tudi vedeti, da je imel mojster še eno navado.

Na drugem koncu vasi je stanoval veliki prijatelj kovačev — župan, ki navadne dni ni zapuščal dela, kadar pa je bil kaj zaslužil od gosposke, je pustil gospodarstvo ter šel v krčmo poleg kovačnice. To se je dogajalo enkrat ali dvakrat na teden.

Župan je šel torej z grošem, pri gosposki zasluženim, pod smrekovo vejico in mimogrede pogledal v kovačnico.

»Hvaljen bodi!« je zaklical kovaču s prağa.

Pračlovek, ki nam grozi s kamenitim betom.

Tip vojskovodje izza kmetskih bojev.

»Hvaljen bodi!« je odgovoril kovač. »Kako pa je kaj na polju?«

»E tako,« je rekel župan. »Kako pa pri vas v kovačnici?«

»E tako,« je odgovoril kovač. »Hvala Bogu, da ste zopet enkrat zlezli iz hiše.«

v dečkovi duši, da ga na noben način ni bilo mogoče izrvati.

Po dolgem posvetovanju sta sklenila, da je treba počakati. Čakali so torej.

Minil je teden za tednom, mesec za mesecem, dokler deček ni izpolnil dva-

»Res je,« je rekel župan. »Rekel sem doma, da si moram vendar malo poplakniti grlo. Ali ne pojedete tudi vi iz tega prahu?«

»Seveda pojdem; zdravje je vendar prvo,« je odgovoril župan in ne da bi odložil predpasnik, takoj z županom odšel v krčmo.

Ako je bil le od doma, so pomočniki brez skrbi lahko pogasili ogenj. Naj bi bilo še toliko nujnega dela, naj bi se tudi svet podiral, niti mojster, niti župan bi pred večerom ne zapustila krčme, razen ako bi se bilo županu naključilo kako uradno delo. Šele pozno ponoči sta se vracala domov. (Dalje.)

Po svetu.

Preosnova ustave.

Vedno bolj prevladuje misel, da je Avstriji s sedanjo ustavo skoro nemogoče zopet pridobiti onih sredstev, ki so ji kot velevlasti za prihodnost potrebne. Dualizem, razklanost Avstrije na dva kosa je poglobitna rak-rana na našem državnem telesu. To rano čutimo tudi v vojski posebno glede prehrane. Občne in javne so pritožbe, da Ogrska v tem oziru nasproti naši državni polovici ni storila svoje dolžnosti. Zadnji čas pravijo, da se razmere glede preživljanja nekoliko boljšajo, a samemu zatrevanju mi ne moremo nič verjeti, treba je, da vidimo ogrsko moko in koruzo na našem trgu, in to po cenah, ki so razmeram primerne.

Pa tudi v naši državni polovici so stvari med posameznimi narodi tako zapletene in zamotane, da po sedanji ustavi

Rdeči švicar Napoleonovega polka iz vojske proti Rusiji leta 1812.

ni pričakovati mirnega in blagodejnega skupnega dela med narodi. Zato so Čehi in Jugoslovani stopili vsak s posebno izjavo pred državni zbor, kjer točno in jasno povedo, kaj hočejo glede ustave. — Blizu 7 milijonov Čehov zahteva iste pra-

vice, kakor jih ima že od leta 1887. šest milijonov Madjarov. Jugoslovani pa zahtevajo jugoslovansko državno skupino pod avstrijskim cesarjem.

Dobrovoljni dragonec izza francosko-nemške vojne leta 1870—71.

Nemcem so se seveda take izjave na prvi pogled zdele kar izdajalske, ker Nemec ne more razumeti, da iste pravice, ki jih on uživa, morajo imeti tudi Čehi, Slovenci, Poljaki, Hrvati in Ukrajinci, ako hočejo biti v državi zadovoljni. Nemci popolnoma pozabijo, da so v Avstriji v veliki manjšini, ne pomislijo, da Avstrija ni nemška država.

Po zadnjem ljudskem štetju, ki gotovo ni preračunjeno v škodo Nemcem, šteje naša državna polovica okoli 10 milijonov Nemcev, blizu 7 milijonov Čehov, 5 milijonov Poljakov, 3 in pol milijona Ukrajincev, 1 in četrt milijona Slovencev in nekaj Hrvatov, Srbov, Rumunov in Italijanov, skupno 29 milijonov prebivalcev, izmed katerih pride na Nemce dobra tretjina, na Slované pa 17 milijonov — velika večina. V celi Avstriji štejejo Nemci od vseh 51 milijonov ljudi blizu 12 milijonov, torej 23. del vsega prebivalstva, Slovanov pa je 47 odstotkov, torej blizu polovice vseh prebivalcev.

V teh dejanskih razmerah je norost, ako Nemci zahtevajo nadvlado nad Slovani. Ker so Nemci v državi v manjšini, ta pa še nikoli ni na pošten način gospodovala nad večino.

Zato so se sedaj tudi pametnejši Nemci sprijaznili z mislijo, da treba Slovanom v Avstriji več pravic. V državnem zboru so predlagali poseben ustaven odsek, ki naj bi se pečal z vprašanjem o preosnovi naše državne ustave.

Naši poslanci so za ta odsek, ker o taki važni stvari, kakor je sprememba ustave, je treba stvarnih, vsestranskih razgovorov; češki poslanci pa niso po večini za tak odsek. Zato so se češki klub in jugoslovanski dogovorila, da bodo imeli v Pragi posebno posvetovanje, kamor sta bila povabljeni od naših poslancev dr. Korošec in dr. Krek. — List »Večer«, gla-

silo čeških agrarcev, pa je zelo neokusno napadel naša poslanca, ko sta prišla v Prago, in jima očital, da prihajata na Češko kot vladna agenta. — Seveda se v teh razmerah naša poslanca nista mogla udeležiti seje češkega kluba in sta odšla iz Prage.

Medtem pa se je stvar že precej poravnala; velik del čeških listov je ta nastop obsodil in ta dogodek ne bo kalil prijateljskih razmer med Jugoslovani in Čehi. Vendar pa vse kaže, da Čehi ne bodo poslali v ustavni odsek svojih zastopnikov, češ, vlada iz naše izjave lahko spozna, kaj hočemo, in na tej podlagi se mi pogajamo z njo. — Gotovo je, da tudi naši poslanci ostanejo pri svoji izjavi, četudi so za ustavni odsek, ki v nobenem slučaju ne more nič škodovati, ako se te sporne zadeve odkrito in jasno razgovore tudi vpričo naših narodnih nasprotnikov.

Nova vlada.

Listi zadnji čas veliko pišejo o novi vladi, kjer bodo imeli vsi narodi svoje zastopnike v ministertvu. Gotovo je, da se sedanji minister predsednik trudi za to in da je v tem smislu poskušal svojo srečo bivši minister Beck, pa se mu naloga ni posrečila. Mi skoro ne verjamemo, da bi bilo mogoče sedaj že sestaviti tako vlado, ker dokler niso državni poslanci edini glede izjave Čehov in Jugoslovancev, dotlej je nemogoče, da bi Čehi ali Jugoslovani mogli sedeti v takem kabinetu.

Najbrže si bo vlada tako pomagala, da bo sestavila številnejše uradniško ministertvo, v katerem bodo po svojih ministrih zastopane razne narodnosti. Želeti bi bilo v blagor države in narodov, da se čimprej uravnajo nasprotstva in da pride

Todobni grenadir z ročnimi granatami in z masko proti strupenim plinom.

na površje močna vlada, ki ji bodo zaupali vsi avstrijski narodi.

Z bojišč.

Galicija in Bukovina sta skoro docela zopet oproščeni in v oblasti naše zmagog-

slavne armade, to je najvažnejša novica z bojišča za nas. Rusi so se umaknili čez mejo, med njimi jih je mnogo, ki se marajo vojskovati in žele, da se čimprej sklene mir. — Na nemško-francoskem bo-

Bolezen se kuha po životu. Dostikrat si pomagaš s kopeljo, da preprečiš ali ublažiš zbruh bolezn i, posebno če nastopi šen v glavi. Kopel z rožami gorčico ali smrekovimi storži je v takih slučajih velike vrednosti. Kadar

da bi ga ovijala in ožemala, položi ga na desko, pokrito s čisto rjuho, raztegni rahloma in tri ali briši previdno s platnenim robcem, Krep in gaz se uravnata sama od sebe. Nekateri likajo svilo narobe, bolje pa je, da se svila sploh ne lika.

Mleko, otrobova voda in podobno, so sicer tudi dobri za pranje tanke svile, ker jo je pa potreba potem izpirati, je tako pranje tanki svili samo na kvar.

Svilene bluze in krila ne obešaj kar tako na obešalo, ampak podloži rami obešala z vato ali cunjami in prevleci. Leseni rami obešala izdrgneta tanko blago. Ako obleka leži, jo podloži na pregibih s svilenim popirjem. Svile ne smeš nikdar krtačiti, izbriši jo samo z mehkim robcem. Pri šivanju, posebno če je svila krhka, glej da imaš dovolj tanko iglo in konec.

Žrtve.

Pomlad na bregeh zeleni.
Vsa stara in sveta kapelica rdi,
v njej Mati ob križu ihti:

»Moj Sin, naj zate umrem!«

Na delo gredo s pretrudno roko
očetje, matere. Vsi v svetišče zro,
kakor da k maši gredo:

»Naj umrem, naj umrem!«

Zmes.

V kopaljšču. — Prvi »bolnik«: Ali si že vzel kopelj? — Drugi »bolnik«: Zakaj — ali tako slabo izgledam?

Iz naše dobe. A. (svojemu sosprehajalcu): »Kaj vedno piskaš že celo pot; kaj so tako dobri časi?« — B.: »Vsi nemazani stroji piskajo, zakaj bi tudi — moj ne!«

OMNIBUS-NOTES je z ozirom na sedanje čase, ko je ljudstvo vseh jezikov raztreseno križem vseh avstrijskih dežel, gotovo najbolj praktična beležnica za vojake in civiliste, ker vsebuje kratek besednjak in kratke pogovore v šestih jezikih: nemškem, madjarskem, slovenskem, češkem, poljskem in italijanskem.

Omnibus-Notes

je pripomoček, s katerim se lahko vsakdo takoj sporazume z ljudmi zgoraj omenjenih jezikov. — Cena K 1.20. Preprodajalci dobijo 25% popusta.

Naroča se edino le pri tvrdki:

J. ŠTOKA, Trst, ulica Molin piccolo 19.

Dobiva se v vseh knjigarnah in papirnicah.

Suhe črno in rdečo **gobe**
deteljo,

kumno, janež, repno, korenjevo, razna travna
in druga domača semena, prazne vreče

kakor tudi vse vrste pridelkov

kupuje: SEVER & URBANČIČ, LJUBLJANA, Wolf. ul. 12

Framydol je sredstvo, ki pomalaja rast las tako, da rdeči, svetli in osiveli lasje ter brada dobijo trajno temno barvo. — 1 steklenica s poštnino K 2.70.

Rydyol je rožna voda, ki naredi blede lica nežno rdeča. Učinkuje čudovito. — 1 steklenica s poštn. K 2.45 (povzetje 35 vin. več.)

Naroča se pri:

IVAN GROLICH, drogerija pri angelu, BRNO
št. 365, Moravsko.

Tiska in izdaja Katoliška tiskarna, Ljubljana.
Odgovorni urednik JOSIP KLOVAR.

Knez Trubeckoj: »Ki se z mrhovino rede...« (kip).

jišču so hudi boji, kjer so skušali Angleži odriniti Nemce od belgijskega obrežja in s tem omejiti delovanje podmorskih čolnov, ki imajo tam nekje svoje najvažnejše opirališče. — Na Krasu se napovedana ofenziva pričinja, upamo, da tudi sedaj neprijatelj ne prodre.

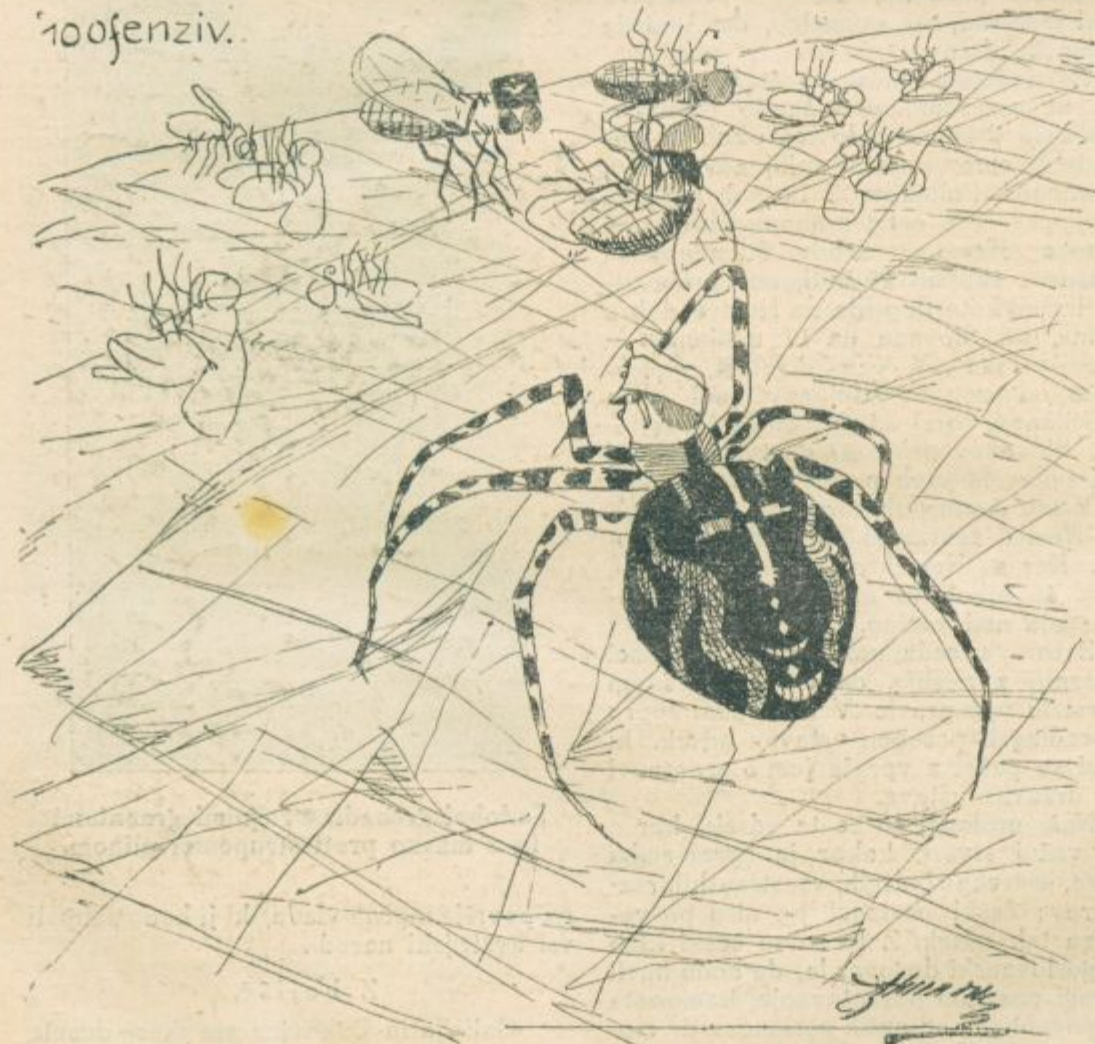
Domače stvari.

Spati se ne da. Kuhaj pest endivije, pest vrbovega listje, pest limbarja, pest vijolic, gomilic, betonike in 20 makovih glavic na poldrugem litru kropa, dokler se ne pokuha voda za tretjino. S tem umij in drgni zvečer roke, noge in senci. Izpij kupico sladke vode.

se kuha po životu vročina, so udje kakor razbiti in je glava kakor zmočena (omotena); vrzi par perišč rožmarina, mete, storžev ali gorčične moke v par litrov vode, prevri in koplji, ali umij se s toplo izkuho po vsem životu, nato lezi v posteljo, da se izpotiš. Kdor se ne more umiti po životu, naj si moči vsaj noge nekaj minut. Kopel odvede strupene snovi iz života in vleče vročino iz glave.

Kako se perejo tanke svilene šerpe. Svilen krep, gaz in kar je še kaj tako tankega, namoči v bencin. Ako je blago prav nežne barve, pridaš bencinu malo soli, ki pa mora biti popolnoma raztopljena; ako je blago jako umazano, pa primešaj bencinu ravno toliko špirta. Ko se je svila zmočila, mni malo in prav lahkoma z roko; kadar vidiš, da je izjel bencin umazanje, iztisni blago rahloma, ne

100ofenziv.

Od pajka b' se moral Cadorna učit' — kak' on zna v mreže muhe lovit'.